
SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁS „B”

---

4. ÉVFOLYAM

TERMÉSZETISMERET

A must	2
Szilvafa – almafa	5
A kenyér	9
Zöldségek	14
Nemzeti Park I.	20
Nemzeti Park II.	26
Nemzeti Park III.	33
Településtípusok	35
A reklám hatása életmódunkra	39
Környezetszennyezés	41
Háziállatok	43
Természetes élőhelyek állatai	48

KÉSZÍTETTE: KOLLÁTH ERZSÉBET

A MUST

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	Szövegértés fejlesztése a mustkészítés leírásának feldolgozásával, algoritmus megállapításával
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – beszédkészség, értő olvasás; ének-zene SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – gyümölcsöskert AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: új ismeretszerzés a szőlőről, daltanulás AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: mustkészítés
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, lényegkiemelés, sorba rendezés, szókinccsfejlesztés ismeretterjesztő szöveg megismerésével

AJÁNlás:

A szőlőről tanultak folytatásaként, zárásaként ajánljuk megvalósítani. Az óra hátralévő részében csoportmunkában javasoljuk a must elkészítését. A csoportmunkára alkalmas térelrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés fő szempontjai:

- a feladatokban való részvétel,
- a megegyezésen alapuló helyes feladatmegoldás,
- a sikeres megoldások kiemelése.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: 5 perc

1. Tanult szüreti dal éneklése – 1 perc

Az osztály közösen elénekel egy általuk is ismert szüreti dalt. Pl. *Badacsonyi szőlőhegyen...*, *Érik a szőlő...*, *Ettem szőlőt...*

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: tiszta együttenéklés

MUNKAFORMA: frontális

2. „Jut eszembe” – 4 perc

A tanító, „Jut eszembe a szőlőről” kijelentéssel indítja az asszociációs játékot. A diákok elmondják az erről eszükbe jutó fogalmakat.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: asszociációs készség

MUNKAFORMA: frontális

II. VÁZLATKÉSZÍTÉS ISMERETTERJESZTŐ SZÖVEGBŐL

TERVEZETT IDŐ: 8,5 perc

Minden csoport megkapja a must készítéséről szóló szöveget. A szöveg megismerése után pontokba szedve lejegyzik a mustkészítés menetét.

A lényegkiemelésben kevésbé jártas csoportoknak a tanító segítségképpen adjon néhány vázlatpontot, amelyeket ők egészítenek ki.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: szövegértés, lényegkiemelés, sorba rendezés

MUNKAFORMA: csoport

Megoldás:

A szőlő megmosása

1. A szőlőszemek leszedése;
2. A szemek szitába helyezése;
3. A szemek préselése,
4. A must kancsóba, poharakba öntése,
5. A must kóstolása;

III. ÉRTÉKELÉS

Az osztály munkájának vizsgálata, összehasonlítása – kb. 1,5 perc

A gyerekek arról nyilatkoznak, hogy mennyire keltette föl az érdeklődésüket az olvasott szöveg, kaptak-e új ismeretet, mennyire sikeresen oldották meg a feladatot.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás, önismeret

MELLÉKLETEK

A házi mustkészítés

A szőlőtőkéről leszedjük a szőlőfürtöket. Ha nincs kertünk, a piacon vásároljuk meg a szőlőt. A fürtöket gondosan megmossuk. Miután lecsorgattuk róluk a vizet, egy tálba leszemezzük a bogyókat.

Ezután nagyalakú szűrőbe tesszük a szőlőszemeket. A szűrőt egy nagyobb tál fölé helyezzük, majd fakanál segítségével kipréseljük a szemekből a szőlőlevet. Az így nyert szőlőlevet nevezzük mustnak. Ezt kancsóba, majd poharakba öntve frissen fogyasztjuk, mert 1-2 nap után erjedésnek indul, s kellemetlen, csípős íze lesz.

SZILVAFÁ – ALMAFA

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	Az anyanyelv használatának erősítése, a meglévő ismeretek előhívásával, rendszerezésével
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – beszéd-készség, ének-zene SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – Élet a gyümölcsösben AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: a szilvafa és az almafa jellemzőinek megismerése, daltanulás AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: szóbeli vagy írásbeli szövegalkotás, beszámoló
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, lényegkiemelés, sorba rendezés

AJÁNLÁS:

A II. *Összehasonlítás* című rész B változatát azoknak az osztályoknak ajánljuk, akik ismerik a gondolkodástérkép készítésének módját. Fontos a csoportmunkára alkalmas térelrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

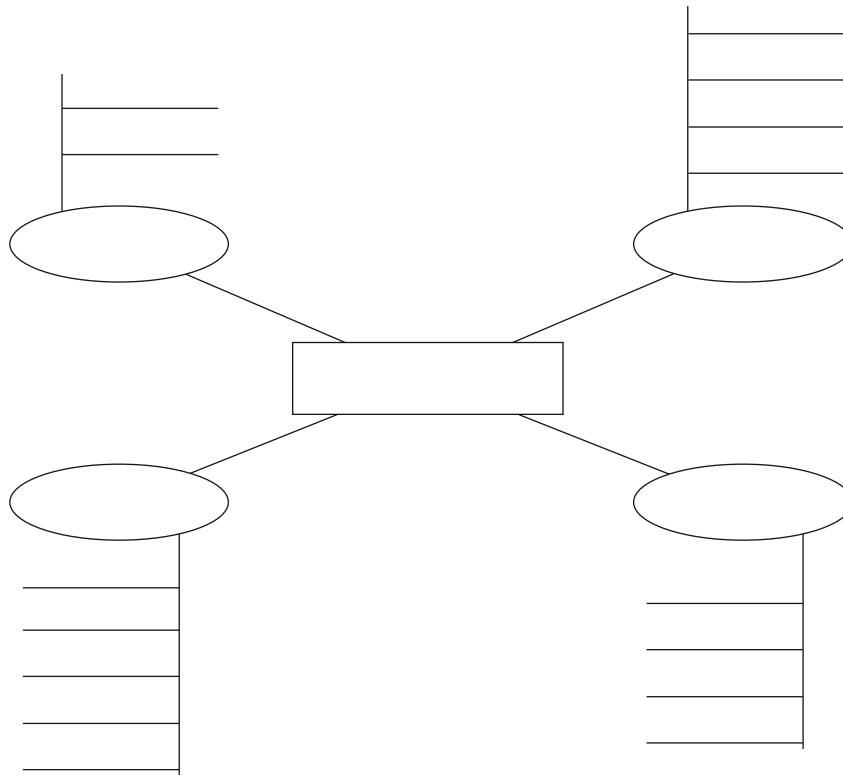
Az értékelés fő szempontjai:

- a feladatokban való részvétel,
- a megegyezésen alapuló helyes feladatmegoldás,
- a sikeres megoldások kiemelése.

TÁMOGATÓRENDSZER:

Gondolkodástérkép

A gondolkodástérkép olyan grafikai szervező, amely hatékonyan segíti az átgondolt, szerkezetében és tartalmában igényesen felépített szövegalkotást. Alkalmas szóban és írásban megalkotandó különféle szövegek megtervezésére.

Menete:

1. Határozzuk meg a témát, ez kerüljön a gondolkodástérkép centrumába!
2. Keressünk különféle szempontokat, amelyekkel a téma értelmezhető, megvizsgálható, kifejthető!
(Ezekből a szempontokból válasszuk ki a legérdekesebbeket vagy a feladatnak megfelelőket, és a centrumhoz kapcsolva jelöljük a csomópontokat kulcsszavakkal! Tisztázzuk az egyes szempontok egymáshoz való logikai viszonyát.
3. Gyűjtsünk össze minél több észrevételt, információt, részletet az egyes szempontokhoz, és lehetőség szerint állítsuk őket logikai láncba!
4. A gondolkodástérképet vázlatként használhatjuk szóbeli vagy írásbeli szövegalkotáshoz.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: 1 perc

Szilváról, almáról tanult dal éneklése. Pl. *Éva, szívem, Éva...*, *Hull a szilva a fáról...*, *Házam előtt egy almafa...*

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: tiszta együttenéklés

MUNKAFORMA: frontális

II. ÖSSZEHASONLÍTÁS

TERVEZETT IDŐ: 12 perc

A)

Az almafáról és a szilvafáról tanult ismeretek rendszerezése a megadott fogalomtáblázat segítségével

A táblázatban megadott fogalmak segítségével a párok felidéznek és rendszerezik a két fáról tanult ismereteiket. Ezután ezeket a jellemzőket beírják a táblázat megfelelő rovatába.

Időkitöltő feladat: amelyik pár elkészült, készítsen rajzot a szilvafáról és/ vagy az almafáról a leírtak alapján.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: rendezés, összehasonlítás

MUNKAFORMA: páros

B)

Az almafáról és a szilvafáról tanult ismeretek rendszerezése a megadott gondolkodástérkép segítségével

Három csoport a szilvafa, három csoport pedig az almafa gondolkodástérképét készíti el. Az elkészült ábrákat bemutatják az osztálynak. Ezeket el is helyezhetik az osztályban jól látható helyen.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: rendezés, összehasonlítás

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

A munka befejeztével az osztály közösen ellenőrzi a megoldást. Ellenőrzés során a párok szükség esetén javítják, kiegészítik táblázatukat. A tanító meggyőződik a feladat megoldás eredményességéről.

A gyerekek nyilatkozhatnak arról, hogy a táblázat mennyiben segítette a tanult ismeretek felidézését.

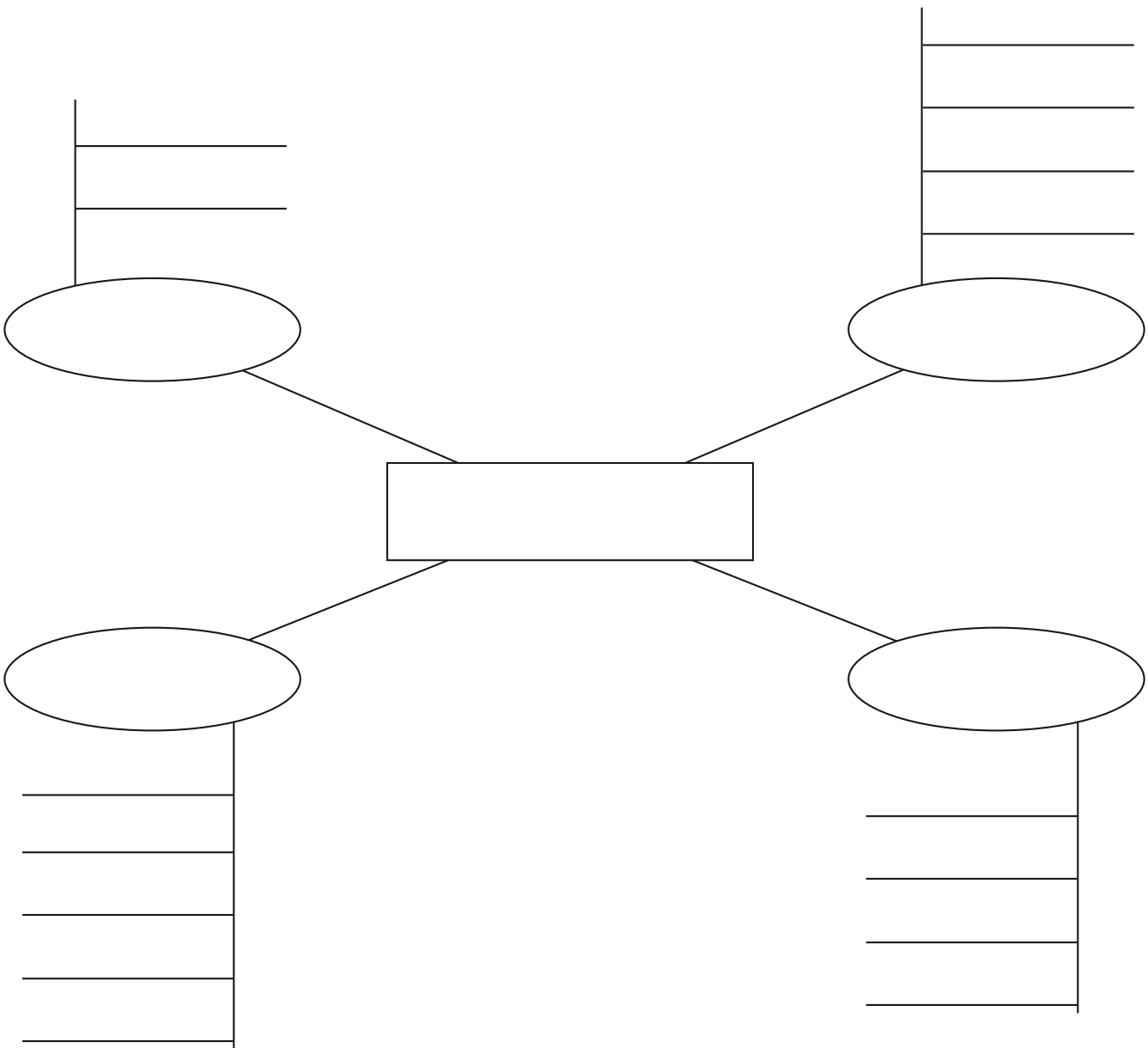
KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, önellenőrzés

MUNKAFORMA: frontális

MELLÉKLETEK

	gyökérzet	törzs	kéreg	lomb- korona	virág	termés
almafa						
szilvafa						

Gondolkodástérkép

A KENYÉR

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	Szólások, közmondások megismerése, értelmezése, illetve írásbeli szövegalkotás, szókincsbővítés asszociációk segítségével
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – beszédkészség, kézikönyvhasználat, ének–zene – zenehallgatás SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – szántóföldi növények AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: a búza megismerése AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: a különböző gabonafélék és pékáruk, kenyérfajták megismerése, kóstolása, más népek kenyérféléinek megismerése A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI
A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK:	figyelem, emlékezet, gondolkodás, szókincsfejlesztés, mondatalkotás, mondatkapcsolás, a szöveg értelmezését támogató anyanyelvi tapasztalatok szerzése

AJÁNLÁS:

A II. *Mindennapi kenyeriünk* című rész B változatát fejlettebb anyanyelvi készségekkel rendelkező gyerekeknek ajánljuk. Fontos a csoportmunkának megfelelő tér kialakítása.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés fő szempontjai:

- a feladatokban való aktív részvétel,
- a csoporton belüli munkamegosztás,
- a kézikönyv eredményes használata,
- a II/B változatánál a kreatív megoldások kiemelése.

TÁMOGATÓRENDSZER:

O. Nagy Gábor: *Magyar szólások és közmondások*. Talentum, 2005.
Magyar értelmező kéziszótár. Akadémia, 2004.

Fürtábra (jelentésháló)

- A fürtábra olyan grafikai szervező, amely gondolatok, információk, fogalmak és a közöttük teremthető kapcsolatok feltárulását mutatja egy adott téma (szó, kifejezés) vonatkozásában. Eredetileg olyan eljárás, amely a tanulókat egy adott témáról való nyílt és szabad gondolkodásra bátorítja.
- Készíthető egyénileg, párban, csoportban vagy közösen, használható a ráhangolódási szakaszban a meglévő tudás összegyűjtésére vagy új asszociációk kiépítésére, a jelentésteremtés fázisában a gondolkodási folyamat, a megértés grafikus szervezőjeként, a reflektálás szakaszában összefoglaló tudáshálóként.

Az alkalmazás menete:

1. Magyarázzuk el a fürtábra lényegét!
2. Írjunk egy központi szót vagy kifejezést egy papírlap, fólia vagy más írófelület közepére!
3. Kezdjük el leírni azokat a szavakat, kifejezéseket, amelyek az adott témáról eszünkbe jutnak!
4. Ahogy a gondolatok sorba előjönnek, kezdjük el kapcsolatokat teremteni a megfelelőnek látszó gondolatok között!
5. Írjunk le annyi gondolatot, amennyi csak eszünkbe jut, míg csak le nem járt az idő, vagy minden lehetőség ki nem merült!

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: 2 perc

Zenehallgatás

Bartók Béla: *Cipósütés* című kórusművének meghallgatása

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem

MUNKAFORMA: frontális

II. MINDENNAPI KENYERÜNK

TERVEZETT IDŐ: 10-12 perc

A)

Minden csoport kap egy szólást, melynek magyarázatát ki kell keresniük a *Magyar szólások és közmondások* című könyvből. A magyarázatokat jegyezzék is le.

Időkitöltő feladatként a szólásokhoz rajzot is készíthetnek.

I. csoport

Megette a kenyere javát.

II. csoport

Egy kenyéren van valakivel.

III. csoport

Kenyérre lehetne kenni.

IV. csoport

Először meg kell enni a kenyérnek a héját, s csak azután jön a bele.

V. csoport

Külön kenyéren van.

VI. csoport

Maga kenyéren van.

A csoportok felolvassák az osztálynak a lejegyzett szólásmagyarázatokat.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: kézikönyv-használat

MUNKAFORMA: csoport

B)

A kenyérrel kapcsolatos fogalmak

A csoportok háromféle feladatot kapnak, két-két csoport azonosat. A feladatuk megoldása után beszámolnak az osztálynak.

I.–II. csoport

Hogyan lesz a búzából kenyér?

A csoportok feladata, hogy a búza aratásától a kenyér elkészültéig vezető út lépéseit lejegyezzék. Ehhez kapnak néhány szót, melynek szerepelnie kell a leírásban. Pl.: cséplés, kovász

Ha a szavak jelentését nem ismerik, értelmező szótárt használhatnak.

III.–IV. csoport

A két csoport egy-egy fürtábrát készít, mely segítségével a kenyérhez kapcsolódó asszociációit írja le. Az elkészült ábrát bemutatják az osztálynak.

V.–VI. csoport

A két csoport keressen a *Magyar szólások és közmondások* című könyvből 2–4, számukra érdekes, vagy kevésbé ismert szólást, közmondást. A magyarázatokat röviden jegyezzék le, s mondják el az osztálynak.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: kézikönyv-használat, szókincsbővítés, meglévő ismeretek felidézése, asszociációs készség

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

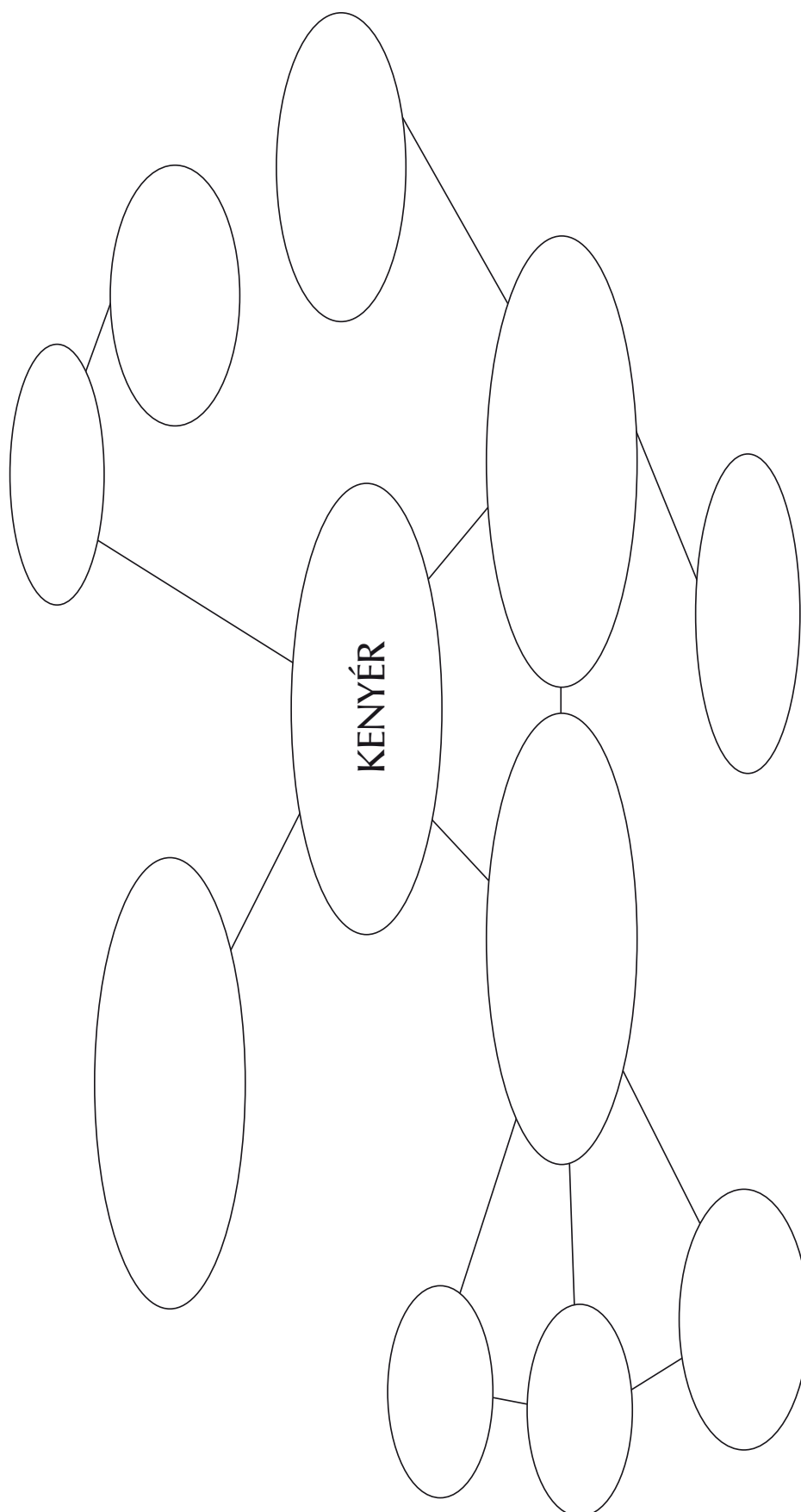
TERVEZETT IDŐ: 2 perc

A gyerekek arról számoljanak be, hogy milyen új ismerettel gazdagodott tudásuk a kenyérről. A csoportmunka értékelése az aktivitás, együttműködés, eredményesség szempontjából.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás. Önismeret

MELLÉKLETEK

Fürtábra

ZÖLDSÉGEK

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	Szövegértési feladatokon keresztül a zöldségekről tanult ismeretek felelevenítése
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – ismeretterjesztő szöveg értelmezése SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – zöldségeskert AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: a zöldségeskert növényeinek megismerése: káposzta, hagyma, paprika, paradicsom, sárgarépa, petrezselyem AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: zöldsaláta készítése
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, szövegértés ismeretterjesztő szövegek olvasásával

AJÁNLÁS:

A zöldségekről tanultak összefoglalásaként ajánljuk. Fontos a csoportmunkához szükséges térelrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés legfőbb szempontja a közös megegyezésen alapuló helyes feladatmegoldás, a csoportmunkában való aktív részvétel.

TÁMOGATÓRENDSZER:

Szóforgó

A csoport tagjai az óramutató járásával egyező irányban sorban elmondják egymásnak a gondolataikat, egy-egy résztvevő beszédidejét meg lehet határozni.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: 2 perc

„Zöldségeket beszélünk”

A játék csoportok között zajlik, a szóforgó technikájával. A csoportok egymás után mondanak egy-egy zöldségnevet. Egy-egy csoport addig marad játékban, amíg újabb zöldséget „beszél”. Aki nem tud újabb zöldségnevet mondani, az kiesik a játékból.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem

MUNKAFORMA: csoport

II. ZÖLDSÉGEK FELISMERÉSE

TERVEZETT IDŐ: 10–12 perc

Minden csoport megkapja egy-egy zöldség jellemzőinek leírását, melyből hiányzik a zöldség neve. Feladatuk: a leírtak alapján a zöldségnév kitalálása s pótlása a szövegben, majd a szöveg végén olvasható kérdés megválaszolása. Megoldásaikat felolvassák az osztálynak.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: meglévő ismeretek mozgósítása, szövegértés

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: 2 perc

A gyerekek arról számoljanak be, hogy a hiányos szöveg mely információi segítették a megfejtést.

A csoportmunka értékelése az aktivitás, együttműködés, eredményesség szempontjából.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás. Önismeret

MELLÉKLETEK

I. csoport

A _____t ősidők óta termesztik. Húsos, széles levelei vannak, ezek egymásra borulva kemény fejet alkotnak. A levelek a vaskos szárból, a torzsából erednek. C-vitamin-tartalma magas. Termesztése nehéz és fáradságos munka. Kétnyári növény. Az első nyáron csak a gyökér és a leveles szár alakul ki. A második nyáron újból kiültetett .....palánta hosszú szárat hajt, amelyen virág, majd abból termés fejlődik. Magját kora tavasszal melegágyba vetik, majd a palántákat kiültetik a szabadba.

Ez a növény a _____

Hogyan fogyaszthatjuk még ezt a zöldséget? Írjatok néhány példát!

II. csoport

A _____ Közép-Amerikából származik, de nálunk is jól fejlődő, nyersen is szívesen fogyasztott növény. Magját előbb védett helyre vetik, és a kikelt palántákat május végén ültetik ki a szabadba. Ha gondosan öntözik, folyamatosan érleli termését. A növényen egy időben található virág, érett és zöld termés. Egynyári növény. Gyökérzete főgyökérzet. Szára puha, hajlékony, nedvdús. A _____ lágyszárú növény, termése sokmagvú bogyótermés.

Az érett termés színe piros, héja vékony és sok nedvet tartalmazó húsa van.

Ez a növény a _____

Hogyan fogyaszthatjuk még ezt a zöldséget? Írjatok néhány példát!

III. csoport

A _____ Közép-Amerikából származik, de nálunk is jól fejlődő, nyersen is szívesen fogyasztott növény. Magját előbb védett helyre vetik, és a kikelt _____ palántákat május végén ültetik ki a szabadba. Ha gondosan öntözik, folyamatosan érleli termését. A növényen egyszerre található virág, éretlen (zöld) és érett termés. Termésének alakja és színe fajtától és érettségtől függően változik, de belül mindig üreges. A _____ színe lehet zöld, sárga, piros, alakja hegyes, gömbölyű, tompa végű. Héja vékony, és sok nedvet tartalmazó húsa van. A hús falán, a termés belsejében sok magot találunk. Egyes fajtái igen erősen csípnek.

Ez a növény a _____

Hogyan fogyaszthatjuk még ezt a zöldséget? Írjatok néhány példát!

IV. csoport

A _____ rövid, földben lévő szára a tönk. A tönkből fejlődnek ki a húsos levelek és a külső, száraz buroklevelek. A belső húsos levelekben raktározódik el a táplálék. A _____ tönkjéből egyforma hosszúságú és vastagságú gyökerek nőnek lefelé. Az ilyen gyökérzetet nevezzük mellék-, vagy bojtos gyökérzetnek. A _____ föld feletti levelei zöldek, húsosak, csőhöz hasonlóak. Csak a második évben fejlődik ki a virágot tartó föld feletti szár. Illatanyaga izgatja a szemet, vagyis megkönnyeztet. Rokona a _____, amely nemcsak értékes fűszer, de orvosság is.

Ez a _____

Hogyan fogyaszthatjuk még ezt a zöldséget? Írjatok néhány példát!

V. csoport

A _____ egyik legfontosabb zöldségfélének. Színe élénk narancssárga. Megvastagodott, a szártól lefelé vékonyodó főgyökerét fogyasztjuk, melyben táplálékot raktároz el. Ennek legnagyobb része cukor és vitamin. A főgyökér felett rövid, zöld színű száron fejlődnek a levelek. Ezek jellegzetes formájúak. A _____ teljes kifejlődéséhez két nyár szükséges. A második tavaszon a legszebb _____ újra kiültetik. Ezen a nyáron magas szárat hajt, amelyen virágot és termést érlel. A fogyasztásra kerülő gyökeret pincében tárolják.

Ez a _____

Hogyan fogyaszthatjuk még ezt a zöldséget? Írjatok néhány példát!

VI. csoport

A _____ fontos zöldségfélének. Színe fehér. Megvastagodott, a szártól lefelé vékonyodó főgyökerét fogyasztjuk, melyben táplálékot raktároz el. Ennek legnagyobb része cukor és vitamin. A főgyökér felett rövid, zöld színű száron fejlődnek a levelek. Ezek jellegzetes formájúak és illatúak. Levelét önállóan fűszerként is használják. C-vitamin-tartalma nagyon magas. A _____ teljes kifejlődéséhez két nyár szükséges. A második tavaszon a legszebb _____ újra kiültetik. Ezen a nyáron magas szárat hajt, amelyen virágot és termést érlel. A fogyasztásra kerülő gyökeret pincében tárolják.

Ez a _____

Hogyan fogyaszthatjuk még ezt a zöldséget? Írjatok néhány példát!

Megoldások:

- I. káposzta
- II. paradicsom
- III. paprika
- IV. hagyma
- V. sárgarépa
- VI. petrezselyem

NEMZETI PARK I.

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A nemzeti parkok jellegzetességeinek megismerése ismeretterjesztő szövegek értelmezésével
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – szövegértés SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – barangolás hazai tájakon AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: Magyarország tájegységeinek megismerése, a témához kapcsolódó könyvek, képek gyűjtése AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: Nemzeti parkok II.
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, szókincsfejlesztés ismeretterjesztő szövegek megismerésével; lényegkiemelés, bemutatás.

AJÁNLÁS:

Mivel a szöveg mind szövegértési, mind olvasástechnikai szempontból nehéz, első olvasáskor kérjük a gyerekeket az ismeretlen szavak jelölésére. Az önálló olvasást követően kerüljön sor ezek közös megbeszélésére.

Javasoljuk a *Magyarország nemzeti parkjai I-II.* című CD-rom megismerését, használatát. Fontos a csoportmunkának megfelelő tér kialakítása.

A szövegek feldolgozását követően differenciált munkaként javasoljuk a szövegben említett növények és állatok képének gyűjtését, a képek és nevek párosítását (memori), a képek-nevek-élőhelyek csoportosítását.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés legfőbb szempontja a lényeges elemek kiemelése, az adott nemzeti park pontos, érdeklődést felkeltő bemutatása.

TÁMOGATÓRENDSZER

Barna Zsolt–Szabóné Susa Ágnes: *Magyarország nemzeti parkjai I.-II. CD.* Veszprog Kft.

Odile Limousin: *Mindenapi táplálékunk, a kenyér.* Venezia Kiadó, 1985

Kenyer Kézi és gépi kenyérsütés otthon. Officina Nova, 1992

Kapocsy György: *Nemzeti parkjaink* Officina Nova, 1993

Csörgő Anikó-Füzesi Zsuzsa: *Csodaország 4. Zöld könyv.* Csodaország Kiadó, 2003

Csörgő Anikó: *Csodaország Magyarország.* Csodaország Kiadó, 2003

Varga Domokos–Würtz Adám: *Népek kenyere.* Móra Kiadó, 1978

Steve Pollock: *Veszélyben a világunk.* Sorozat. Magvető Kiadó, 1992

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: 2-3 perc

„Jut eszembe” a nemzeti parkról

A tanító, „Jut eszembe a nemzeti parkokról” kijelentéssel indítja az asszociációs játékot. A gyerekek elmondják az erről eszükbe jutó fogalmakat. A játékot pergően, szinte szőláncszerűen kell játszani.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: asszociációs készség

MUNKAFORMA: frontális

II. NEMZETI PARKJAINK I–V. SAJÁTOSSÁGAI

TERVEZETT IDŐ: kb. 15-20 perc

A játék után a tanító elmondja vagy felolvassa a nemzeti parkok létrejöttéről, annak fontosságáról, feladatairól szóló rövid szöveget (tanítói melléklet).

Ezután minden csoport Magyarország egy-egy nemzeti parkjáról szóló, rövid ismeretterjesztő szöveget (tanulói melléklet) kap vagy húz (az 5 közül egyet). A tanító által elmondottak ismeretében kezdhetnek hozzá a szöveg megismeréséhez. A szövegből kiemelik a legfontosabb tudnivalókat, s abból rövid emlékeztetőt készítenek. Megkeresik a térképen az általuk megismert nemzeti parkot. A szöveg feldolgozása után a csoportok bemutatják az osztálynak az általuk megismert nemzeti parkot.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: szövegértés, lényegkiemelés, szóbeli kifejezőkészség

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: 1 perc

A gyerekek arról számoljanak be, hogy az elhangzott szövegek valóban tartalmazták-e a nemzeti parkok sajátosságainak megismeréséhez szükséges alapvető információkat.

Értékelési szempontok:

a csoporton belüli:

- aktivitás,
- együttműködés,
- eredményesség.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás. Önismeret

MELLÉKLETEK

Tanítói melléklet

Az elmúlt évszázad alatt a Földön a nemzeti parkok száma és területe sokszorosára nőtt. Az ember olyan meggondolatlanul pusztította környezetét, hogy sürgetővé vált földünk egy-egy jellegzetes, ősi, természeti képezet eredeti formában való megőrzése. Magyarországon 1973-ban hozták létre az első nemzeti parkot, azóta számuk nyolcra emelkedett. Ezek a rezervátumok az ember szellemi és testi kikapcsolódását is szolgálják. A magyar táj, a jellegzetes növény- és állatvilág, nemzeti kultúránk, történelmi hagyományaink, népművészetünk ápolása, megőrzése mindannyiunk kötelessége.

Tanulói melléklet

1. Hortobágyi Nemzeti Park

Hazánk első és Hazánk legnagyobb nemzeti parkja. 1972-ben alapították. Feladata a sajátos pusztai táj, a növény- és állatvilág megőrzése, a kulturális és történelmi emlékek megóvása és bemutatása. A Hortobágy három élőhelye, a szikes puszta, a mocsarak és az erdők szoros kapcsolatban vannak egymással. A mocsarakat tündérfátyol és tündérrózsa borítja. Itt terem a törpe mandula, a tavaszi csillagvirág, a magyar zergevirág, az odvas keltike és a fátyolos nőszirm. Itt legeltetik a rackajuhnyájukat és a szürke szarvasmarha gulyáit. A puszta magas fűű legelői adnak otthont legnagyobb termetű madarunknak, a tűzoknak, mely a nemzeti park címerállata. A fokozottan védett területeken él a nádi poszáta, a nagy kócsag, a kanalas gém, a parlagi sas, a kerecsensólyom, a pusztai ölyv és sok más madár. Ősszel több tízezres tömegben vonulnak át a darvak. A nemzeti park területén több mint 340 madárfaj él.

2. Kiskunsági Nemzeti Park

A nemzeti parkban a legkülönbözőbb élőhelyek találhatók: árterek, mocsarak, láprétek, nedves kaszálók, szikes tavak, homoki és szikes gyepek. Élővilágának legértékesebb tagjai a madarak. Apajpuszta tűzokállománya világviszonylatban is kiemelkedő. Itt fészkel az ugartyúk, a széki-csér, a bíbic, a piros lábú cankó. A vízparti részeken fészkel a gólyatöcs, a gulipán, a széki lile és a dankasirály. A nádasokban fészkel a bölömbika, a nyári lúd,

a vadréce. A hagyományos állattartás fontos szerepet játszik a táj arculatának megőrzésében, így megtaláljuk a rackajuhot és a szürke marhát. Védett állatai a nemzeti parknak a kételtűek és hüllők: a barna ásóbéka, a zöld varangy, a vörös hasú unka, a tarajos gőte, a mocsári teknős, a vízisikló. Legjellegzetesebb növényei a homoki árvalányhaj, a szalmagyopár, a homoki varjúháj, a szamárlenyer, a mezei iringó és a királydinnye.

3. Bükki Nemzeti Park

Az ország legnagyobb erdővel, hegyvidékekkel borított nemzeti parkja. Területén a bányászat, az erdő- és vadgazdálkodás szigorú természetvédelmi korlátok között végezhető. A bükki erdőkben leggyakoribbak a cseres tölgyesek, a gyertyánosok, a bükkösök. Ritka növényfajai a tűzliliom, a sisakvirág, az északi sárkányfű, a cserszömörce, valamint néhány orchidea-faj, köztük a boldogasszony papucs. Itt virít a sárga ibolya, a havasi ikravirág és a havasi iszalag. A hegyi rétek jellegzetessége a szártalan bábakalács, mely a nemzeti park emblémájában is megtalálható. A nemzeti park ritka madarai a kövirigó, az uhu, a kerecsensólyom, a békászó sas, a parlagi sas, a kígyászölyv. A barlangok védett lakói a hosszú szárnyú denevérek. A táj elhagyatottabb részein hiúz is él. A Bükk-fennsíkon legelészik a híres lipicai mén. A Bükkben több mint 800 barlangot tártak fel.

4. Aggteleki Nemzeti Park

Hazánk nemzeti parkjai közül az első, melyet elsősorban a földtani természeti értékek, a felszíni formák és a barlangok megóvása érdekében hoztak létre.

Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjait a Világörökség részévé nyilvánították.

A nemzeti parkban a 14 fokozottan védett barlangrendszer mellett közel 240 kisebb-nagyobb barlangot tartanak nyilván. Csodálatos cseppkőképződményei alapján a legnevezetesebb a Baradla–Domica barlangrendszer. A kristálytisza vizű források völgyeiben gazdag élővilágot találunk. A világon csak itt él a tornai vértó és a déli sárkányfű. Patak menti erdők környékén él a nemzeti park címerállata, a foltos szalamandra. Az itt élő madárvilág ritkaságai pl. a fekete gólya, a parlagi sas, a békászó sas, a bajszos sármány. Az utóbbi években ismét megjelent a Kárpátokból visszatelepített hiúz és farkas.

5. Fertő–Hanság Nemzeti Park

A Hanság természeti képét a víz alakította, ám a lecsapolások következtében mára mocsár- és lápvidékké alakult. A Fertő nádrengetegében sokféle madárfajjal együtt kanalas gém, bölömbika, kócsag él. Nagyszámban költenek itt szárcsák, vízityúkok, nyári ludak, gém-, vöcsök- és récefajok, kékbegy, fülemüleestike, csérek, sirályok. A lápréteken él a parlagi vagy rákosi vipera. Rendszeresen fészkel itt a nagy póling, a haris, a réti fülesbagoly, a hamvas rétihéja és a réti tücsökmadár. Az itteni növényvilág ékességei a gyapjúsás- és orchideafajok, a kornistárnics, a sárga nőszirm, a buglyos szekfű, az illatos hagyma. Hóolvadás után a tavaszi tőzike borítja el a ligeterdőt.

NEMZETI PARK II.

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A nemzeti parkok jellegzetességeinek megismerése ismeretterjesztő szövegek értelmezésével
IDŐKERET	25 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – szövegértés SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – barangolás hazai tájakon AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: Nemzeti parkok I. AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: Nemzeti parkok III.
A KÉPESÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, szókincsfejlesztés ismeretterjesztő szövegek megismerésével; lényegkiemelés, bemutatás.

AJÁNLÁS:

Mivel a szöveg mind szövegértési, mind olvasástechnikai szempontból nehéz, első olvasáskor kérjük a gyerekeket az ismeretlen szavak jelölésére. Az önálló olvasást követően kerüljön sor ezek közös megbeszélésére.

Az olvasástechnikai nehézségekkel is birkózó gyerekeknél elégedjünk meg az állat- és növénynevek kigyűjtésével.

Javasoljuk a *Magyarország nemzeti parkjai I-II.* című CD-rom megismerését, használatát. Fontos a csoportmunkának megfelelő tér kialakítása.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés legfőbb szempontja a lényeges elemek kiemelése, az adott nemzeti park pontos, érdeklődést felkeltő bemutatása.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: kb. 3-4 perc

Rejtvény

A)

A táblára fölhelyezett vagy írásvetítőn kivetített betűrács s a hozzájuk tartozó kódok segítségével lehet megfejteni a nemzeti parkok nevét. A csoportok lapon kapják meg a feladatukat, melyek a kódokat tartalmazzák. Ezek az előző alkalommal megismert öt nemzeti park nevét rejtik. A csoportok elmondják megfejtéseiket az osztálynak.

B)

A csoportok lapon kapják meg a feladatukat. Az előző alkalommal megismert öt nemzeti park mindegyikéről 3-3 jellemző kifejezés van egy-egy papíron. Ki kell találniuk, hogy a kapott kifejezések melyik nemzeti parkra jellemzőek. Minden csoport elmondja az osztálynak a megoldását.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: emlékezet, figyelem, kreativitás

MUNKAFORMA: csoport

II. NEMZETI PARKJAINK VI–X. SAJÁTOSÁGAI

TERVEZETT IDŐ: kb. 15 perc

A csoportok Magyarország újabb 5 nemzeti parkjáról szóló, rövid ismeretterjesztő szövegek közül (tanulói melléklet) kapnak vagy húznak egyet. Az előző órához hasonlóan kiemelik a szövegből a legfontosabb tudnivalókat, s abból rövid emlékeztetőt készítenek. Megkeresik a térképen az általuk megismert nemzeti parkot. A szöveg feldolgozása után a csoportok bemutatják az osztálynak az általuk megismert nemzeti parkot.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: szövegértés, lényegkiemelés, szóbeli kifejezőkészség

MUNKAFORMA: csoport

III. MILYENNEK KÉPZELED?

TERVEZETT IDŐ: 5 perc

Rajzok vagy néhány szavas leírások készítése az érdekes nevű növényekről vagy állatokról. Például: milyennek képzeled a szúrós csodabogyót vagy az aranyos bábarablót? A kész művek összevetése a valósággal.

IV. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: 1 perc

A gyerekek arról számoljanak be, hogy az elhangzott szövegek valóban tartalmazták-e nemzeti parkok sajátosságainak megismeréséhez szükséges alapvető információkat.

A csoportmunka értékelésének fő szempontjai:

a csoporton belüli:

- aktivitás,
- együttműködés,
- eredményesség .

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás. Önismeret

MELLÉKLETEK

I.

A) Betűrejtvény

KÓDOK:

1. A2, D2, D2, A6, A2, E3, A2, D3, A3
2. C1, E6, D3, D3, A3
3. D3, A3, E5, D3, C6, B4, E5, B1, D2, A3
4. F2, D4, D5, A6, D4, C1, B1, E2, A3
5. C2, A2, D5, A6, A5, F2, A1, B4, E5, B1, D2, A3

	A	B	C	D	E	F
1	a	á	b	c	cs	d
2	e	é	f	g	gy	h
3	i	í	j	k	l	ly
4	m	n	ny	o	ó	ö
5	ó	p	q	r	s	sz
6	t	ty	u	ú	ü	ű
7	v	w	x	y	z	zs

B)

1. barlangok, foltos szalamandra, bajszos sármány
2. erdők-hegyvidékek, bábakalács, kígyászölyv
3. árvalányhaj, gulipán, rackajuh
4. legnagyobb nemzeti parkunk, túzok, szikes puszták-mocsarak
5. tavaszi tűzike, mocsár-láp, rákosi vipera

MEGOLDÁSOK:

A)

1. AGGTELEKI NEMZETI PARK,
2. BÜKKI NEMZETI PARK,
3. KISKUNSÁGI NEMZETI PARK,
4. HORTOBÁGYI NEMZETI PARK,
5. FERTŐ-HANSÁGI NEMZETI PARK

B)

1. AGGTELEKI NEMZETI PARK,
2. BÜKKI NEMZETI PARK,
3. KISKUNSÁGI NEMZETI PARK,
4. HORTOBÁGYI NEMZETI PARK,
5. FERTŐ-HANSÁGI NEMZETI PARK

II.

1. Balaton-felvidéki Nemzeti Park

A Balaton északi partján húzódik a nemzeti park területe. 9 fokozottan védett és 200 védett növényfaj él itt. Ilyen a szibériai nőszirm, az orchideafajok, a széles levelű gyapjúsás. Találunk itt szúrós csodabogyót, örökzöld törpecserjét, száraz tölgyeseket, molyhostölgyes-virágoskőrises-cserszömörccés erdőket. Nevezetes a hegyi páfrány, a cselling és a pirítógyökér. A Szent György-hegy bazaltorgonái messze földön ismertek. A Kis-Balaton Európában egyedülálló érték. Ezeken a vizes élőhelyeken 250 madárfaj él, közülük 27 faj, többek között a nagy kócsag, a kis kócsag, a kanalasgém, a cigányréce fokozottan védett. A több mint 112 bogárfaj között megtaláljuk az aranyos bábarablót, a bőrfutrinkát és a borókacincért.

2. Körös–Maros Nemzeti Park

A nemzeti park területe két elkülönülő részből áll. Az egyik a Hortobágy–Berettyó ártere, a másik az ettől keletre húzódó szikes puszták. A Hortobágy–Berettyó folyó elkerülte a folyamszabályozást, így a folyó nagy kanyarulatokat ír le. Itt fészkel a szürke gém, a bakcsó, a kis kócsag, az üstökös gém. Megtalálható itt a fokozottan védett vidra. A vízén védett növények élnek, mint a tündérfátyol, a vízitök, a sulyom, a rucaüröm. A löszpusztákon tenyészik a macskahere, a réti őszirózsa, a sziki kocsord és az erdélyi útifű. A madárritkaságok közül a székicsér, az ugartyúk és a hamvas rétihéja fészkel itt. A madarak védelmére tűzokrezervátumot hoztak létre. Vonulásuk során érintik a területet a darvak, a pólingok és a kis lilikek.

3. Duna–Ipoly Nemzeti Park

A nemzeti park a Pilis és a Börzsöny hegység nagy részén terül el. A Pilisben található több mint 200 barlang közül 9 fokozottan védett. A Börzsöny 350 forrásából több mint 40 a tengerszint felett fakad. Az Ipoly mentén égerlápérdő, a hegyekben gyertyán, tölgy és bükk van. A növények közül itt él a magyar gurgolya, a magyarföldi husáng, a leánykökörccsin, a fekete kökörccsin, a piros hunyor, mely már a Dunántúlon sem található meg. Van itt szelídgesztenye, havasalji rózsza és moldvai sisakvirág. Különleges érték a vízi-, a bődön- és a rajzos csiga. Van itt fűrészeslábú szöcske, sisakos sáska és sokféle lepke. A vizekben védett halak élnek. A kétéltűek közül a gyepi

béka, a hüllők közül a foltos szalamandra és a pannon gyík védett. A madarak közül fokozottan védett a fehér hátú fakopáncs. De van itt sok énekes- és ragadozó madár. A kisemlősök közül védett a pele, a hermelin, a menyét, a nyuszt, a vidra és a hiúz.

4. Órségi Nemzeti Park

A nemzeti park hazánk legnyugatibb táján húzódik. Dimbes-dombos vidékén láprétek, patakok, források, kaszálók, fenyőerdők, váltják egymást. Hazánk legcsapadékosabb területe. Legjelentősebb folyója a Rába. A nemzeti park 63%-át erdők borítják. Jellemző növényei a boróka, a szőrös nyír, a korpafüvek, a hegyi páfrány, a fekete- és vörösáfonya. Hazánkban csak itt nő az avarvirág és a havasi éger. Előfordul itt a kakasmandikó és a ciklámen is. A holtágakban található a sulyom, a fehér tündérrózsa és a békaliliom. A lápos területeken 20 tőzeggombafaj él. Gyakori itt a sárgaliliom, a kígyógyökerű keserűfű, a buglyos szekfű, a gyapjúsás és a zergebogár, amely nevétől eltérően nem állat, hanem növény. A kételtűek közül az alpesi göte él itt. Megtalálható a sárga hasú unka, a gyepi béka és a zöld gyík is. A madarak közül itt fészkel a hegyi billegető, a darázsölyv, a kék galamb, a füleskuvik, a szürke küllő, a billegető cankó, a kormos légykapó, a nagy fülű denevér, a fehérszélű denevér. A kisemlősök itt élő fajai a csaltitjáró pocok, a pirókegér, de él itt vidra is.

5. Duna–Dráva Nemzeti Park

Az ország déli részén található nemzeti park. A Duna gazdag halállományából a dévérkeszeg, a csuka, a ponty, a kárász a leggyakoribb. Több mint 100 madár költ ezen a területen, mint pl. a bakcsó, a kis kócsag, a szürke gémeke, a fekete gólya, a rétisas, a barna kánya, a kerecsensólyom. A nádasokban fészkel a nyári lúd, a cigányréce, mely fokozottan védett. A fák odvában él denevér, a vizekben vidra, az erdőkben vadmacska. A Dráva az ország legtisztább folyója. A védett növények közül megtalálható itt a háromlevelű szellőrózsa, és a hegyi zergevirág. A ligeterdőkben él a fekete harkály. A magas parton a parti fecske, a gyurgyalag, a jégmadár fészkel. A Dráva holtágában tündérrózsa, rucaüröm, tündérfátyol virít. Fészkel itt kabasólyom és vörös vércse is. Híres a barcsi ősbörökás. A csendes megfigyelő gímszarvassal is találkozhat.

NEMZETI PARK III.

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A nemzeti parkok látogatására felhívó plakát, szórólap készítése
IDŐKERET	15 perc.
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – szövegértés SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – barangolás hazai tájakon AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: Nemzeti parkok I–II. AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: kirándulás
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, szókincsfejlesztés ismeretterjesztő szövegek megismerésével; lényegkiemelés, bemutatás.

AJÁNLÁS:

Ha lehetőség van rá, az osztály szervezzen kirándulást valamelyik nemzeti parkunkba. Fontos a csoportmunkának megfelelő térelrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés fő szempontjai a csoportmunkában való aktív részvétel, illetve az elkészült plakátok kiállítása.

TÁMOGATÓ RENDSZER:

Magyarország domborzata és vizei című térkép

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: 2 perc

Keressük a térképen!

Minden csoport két nemzeti park emblémáját kapja. Ezeket megmutatják az osztálynak, és megmondják a nemzeti parkok nevét. Megkeresik azok helyét a nagyalakú Magyarország domborzata és vizei térképen, s ott elhelyezik annak emblémáját.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, tájékozódás a térképen

MUNKAFORMA: csoport

II. PLAKÁTKÉSZÍTÉS

TERVEZETT IDŐ: 12–15 perc

A nemzeti parkok neve szókártyákra van fölírva. A csoportok választanak vagy húznak egyet a szókártyák közül. Az előző órákon s a gyűjtőmunka során szerzett ismeretek segítségével készítenek egy egyszerű plakátot vagy szórólapot.

Szempontok:

- gyerekeknek szóljon,
- figyelemfelkeltő legyen,
- rövid szöveg (2-3 mondat) is legyen rajta,
- legyen rajta a nemzeti park emblémája.

Az elkészült munkákat bemutatják az osztálynak, felolvassák annak szövegét.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: emlékezet, lényegkiemelés, szövegalkotás, esztétikai érzék

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: 2 perc

Az elkészült munkák kiállítása jól látható helyen. A gyerekek arról számoljanak be, hogy az elkészült munkák közül melyiket találták valóban érdekesnek, és miért.

Saját munkájuk értékelését a csoport tagjai végezzék.

Értékelési szempontok:

- aktivitás,
- együttműködés,
- munkamegosztás,
- eredményesség .

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás. véleményalkotás, önismeret

TELEPÜLÉSTÍPUSOK

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A különböző településtípusok jellemzőinek rendszerezése szókártyák segítségével. Településtípusok felismerése a térkép jelölése alapján.

IDŐKERET

15 perc.

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

9–10 éves korosztály

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN:

magyar nyelv és irodalom

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN:

környezetismeret – barangolás hazai tájakon, falu, város jellegzetességei

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK:

a különböző településtípusokat ábrázoló képek gyűjtése, rendszerezése – tabló készítése

A településtípusok jelölésének megismerése, értelmezése a térképen

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK:

a tanultak megfigyelése lakóhelyünkön

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK:

figyelem, rendszerezés, gondolkodás, szókincsfejlesztés

AJÁNLÁS:

Az osztály képességeinek ismeretében a tanító döntse el, hogy a *II. Településtípusok, és jellemzőik* című rész mindkét feladatát, csak az egyiket vagy a két feladatot differenciáltan oldják meg. Fontos a csoportmunkához megfelelő térelrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés legfőbb szempontja a szókártyák helyes válogatása, illetve a csoportmunkában való aktív részvétel.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: kb. 2 perc

A csoportok szókétyákon a településtípusok nevét kapják, s ezeket nagyság szerint kell sorba rendezniük (I. sz. melléklet).

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: rendezés, összehasonlítás

MUNKAFORMA: csoport

II. TELEPÜLÉSTÍPUSOK, ÉS JELLEMZŐIK

TERVEZETT IDŐ: kb. 12 perc

1. Szókétyák csoportosítása – kb. 6 perc

A csoportok azonos szókétyakészletet kapnak. Ezeket kell a településtípusok neve alá csoportosítani. A megoldás után minden csoport más-más települést mutat be a szókétyákkal (II. sz. melléklet).

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: rendszerező képesség, meglévő ismeretek alkalmazása

MUNKAFORMA: csoport

2. Településnevek gyűjtése a térkép jelei alapján – kb. 6 perc

A feladatot párban végzik el a gyerekek. A térképről 2-2 falu, kisváros és nagyváros nevét jegyzik fel. Ezeket szókétyákra írják, majd elhelyezik a tablón.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: meglévő ismeretek alkalmazása, helyesírási készség

MUNKAFORMA: páros

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: kb. 1 perc

A munka befejeztével az osztály közösen ellenőrzi a megoldást.

A gyerekek számoljanak be arról, hogy milyen új ismeretekkel gazdagodott tudásuk.

A párok nyilatkozhatnak arról, hogy a térképről történő gyűjtőmunkát mennyire tartották eredményesnek, érdekesnek.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, önellenőrzés

MUNKAFORMA: frontális

MELLÉKLETEK

I. sz. melléklet

főváros
kisváros
tanya
község
falu
nagyváros

II. sz. melléklet

Szókártyák

árokpart
Parlament
légszennyezés
faluház
tiszta levegő
egyetem
községháza
gimnázium

kórház

szántófield

metró

gémeskút

stadion

toronyház

földút

lakótelep

villamos

egy-két család lakja

1800 lakos

170 000 lakos

közel 2 millió lakos

800 lakos

21 000 lakos

A REKLÁM HATÁSA ÉLETMÓDUNKRA

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	Véleményalkotás, kritikai észrevételek megfogalmazása
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom, társadalomismeret SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: sajtóban megjelenő reklámok gyűjtése, tévéreklámok megfigyelése AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: reklámkészítés A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI szóbeli kifejezőkészség, kritikai érzék fejlesztése, vélemények megfogalmazása

AJÁNLÁS:

Fejlett kritikai érzéssel rendelkező osztálynak ajánljuk. A csoportmunkához megfelelő térelrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés legfőbb szempontja a csoportmunkában való aktív részvétel, illetve hathatós érvek megfogalmazása.

TÁMOGATÓRENDSZER:

Akadémikus vita

A vita olyan együttműködésen alapuló tanulási tevékenység, amely kialakítja a résztvevőkben a saját álláspont melletti érvelés, a mások álláspontjának figyelmes meghallgatása, a mérlegelés, az empátia képességét. Vita közben fejlődnek az együttműködési készségek, a konszenzusra való hajlam.

Az akadémikus vita eleven részvételre és körültekintő gondolkodásra ösztönzi a tanulókat egy ellentmondásos téma több szempontú vizsgálatában.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: kb. 5 perc

Minden csoport leír/elmond egy-két olyan szlogent, dalszöveget, rigmust, amelyet valamilyen reklámban hallott, majd elmondja/eléneke az osztálynak.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: verbális emlékezet

MUNKAFORMA: csoport

II. „VEGYEM, NE VEGYEM?”

TERVEZETT IDŐ: 10 perc

Akadémikus vita

A tanító ismertesse az osztállyal a vitára kerülő témát: A reklámok befolyásolják-e vásárlási szokásainkat? Ezt az eldöntendő kérdést vitatják meg, ehhez gyűjtenek érveket (igen-nem, mellette-ellene) a csoportok.

A gyerekek négyes csoportokban dolgoznak. Minden csoporton belül az egyik pár támogató, a másik pár ellenző álláspontra helyezkedjék. Az érvelések oda-vissza, felváltva hangozzanak el. A végén próbáljanak konszenzusra jutni.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: véleményalkotás, kreativitás

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: 2 perc

A gyerekek arról számoljanak be, hogy a vita formálta-e addigi véleményüket, könnyen meg tudtak-e egyezni az ellenvéleményen lévő társaikkal.

A csoportmunka értékelése az aktivitás, együttműködés szempontjából.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás, önismeret

MUNKAFORMA: frontális, csoport

KÖRNYEZETSZENNYEZÉS

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A környezetért felelős gondolkodás kialakítása érvek megfogalmazásával.

IDŐKERET

15 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

9–10 éves korosztály

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

TÁGABB KÖRNYEZETBEN:

magyar nyelv és irodalom – kifejezőkészség

SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN:

környezetismeret

AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK:

tájékozódás a lakókörnyezetben a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeiről

AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK:

szelektív hulladékgyűjtés az osztályban; lehetőség szerint a témához kapcsolódó kiállítás megtekintése

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK:

figyelem, emlékezet, gondolkodás, szókincsfejlesztés; érdeklődés felkeltése a téma iránt

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés legfőbb szempontja a csoportmunkában való aktív részvétel, illetve meggyőző érvek megfogalmazása. Fontos a csoportmunkához megfelelő térelrendezés.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: 4 perc

A csoportok szóforgóval olyan szavakat, kifejezéseket mondanak, amelyek a környezetszennyezéssel kapcsolatban eszükbe jutnak. A környezetszennyezéssel kapcsolatos legfontosabbnak vagy legjellemzőbbnek tartott kifejezéseket az osztálynak is elmondják.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: asszociációs készség, szóbeli kifejezőkészség

MUNKAFORMA: csoport

II. ÉRVELÉS A KÖRNYEZETSZENNYEZÉS ELLEN

TERVEZETT IDŐ: 10 perc

A diákok csoportban dolgoznak. Két-két csoport azonos feladatot kap.

Érveket kell gyűjteniük, melyekkel meggyőznének egy olyan embert, aki szennyezi a környezetét.

1-2. csoport: Gyűjtsd szelektíven a hulladékot!

3-4. csoport: Ne szemetelj!

5-6. csoport: Ne járj mindig autóval!

Az összegyűjtött, lejegyzett érveket felolvassák az osztálynak.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: állításhoz érvek, tények keresése; kritikai észrevételek megfogalmazása

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: 1 perc

Az értékelés szempontjai:

sikerült-e a csoportoknak olyan érveket találni, amelyek igazán meggyőzőek, s amelyek a jövőben környezet-tudatosabb magatartásra ösztönzik a gyerekeket.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás, önismeret

MUNKAFORMA: frontális

HÁZIÁLLATOK

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	Szókártyák rendszerezésével a háziállatokról tanult ismeretek fel- elevenítése.
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom – ismeretterjesztő szöveg értelmezése SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – háziállatok AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: a háziállatok megismerése: szarvasmarha, sertés, házityúk, házi ka- csa AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: lehetőség szerint parasztudvar állatainak megtekintése
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, meglévő ismeretek mozgósítá- sa

AJÁNLÁS:

A háziállatokról tanultak összefoglalásaként ajánljuk. Fontos a csoportmunkához szükséges térelrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés legfőbb szempontja a közös megegyezésen alapuló helyes feladatmegoldás, a csoportmunkában való aktív részvétel.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: kb. 3 perc

Közös éneklés

Az osztály elénekli az *Én elmentem a vásárba...* kezdetű népdalt. Az éneklés után felsorolják, hogy milyen háziállatok szerepeltek a dalban.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: tiszta együtthangzás

MUNKAFORMA: frontális

II. HÁZIÁLLATOK FELISMERÉSE

TERVEZETT IDŐ: kb. 10–12 perc

1. Szókártyák válogatása

A csoportok szókártyákat kapnak, melyeken a tanult négy háziállat jellemzői olvashatók. Azokat szétválogatják aszerint, hogy melyik állatra jellemző. A kerekasztal szabályai szerint, a csoport tagjai egymás után húznak egy-egy kártyát, és azt a megfelelő állat neve alá helyezik. A feladat végeztével a csoportok közösen ellenőrzik a megoldást.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: meglévő ismeretek előhívása, rendszerezése

MUNKAFORMA: csoport

2. „Családtagok” – kb. 2 perc

A csoportok leírják a négy tanult háziállat „családtagjainak” nevét.

A feladat végeztével a csoportok közösen ellenőrzik a megoldást.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: meglévő ismeretek előhívása, rendszerezése

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: kb. 1 perc

A gyerekek nyilatkozhatnak arról, hogy a szókártyák válogatása mennyiben segítette a tanult ismeretek felidézését egy-egy háziállatról.

A csoportok szóvivői beszámolnak a csoportmunka eredményességéről.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás. Önismeret

MUNKAFORMA: frontális

MELLÉKLETEK

Én elmentem a vásárba...

Én elmentem a vásárba félpénzzel.

Tyúkot vettem a vásárban félpénzzel.

Tyúkom mondja: kitrákotty!

Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Csirkém mondja: csip, csip, csip.

Kakas mondja: bokréta.

Récém mondja: riphajnal.

Pulykám mondja: dandarú.

Ludam mondja: gigágá.

Disznóm mondja: rőf, rőf, rőf.

Juhom mondja: behehe.

Kecském mondja: mek, mek, mek.

Csikóm mondja: nyihaha.

Kárikittyom, édes tyúkom, elfogyott a félpénzem.

Szókártyák

szarvasmarha	mindenevő	házi sertés	taréj
éles körmök	hőszigetelő zsírréteg	elszarusodott tülök	kapirgáló láb

tojással szaporodik	szarupikkelyes csüd	kérődzés	emlős
sima szőrű	páros ujjú pata	gerinces	madár
gumós zápfogak	rövid, vaskos lábak	úszóláb	testét toll fedi
házi kacsa	lemezes csőr	redős zápfogak	fészekhagyó
zömök, hengeres test	úszóhártya	faggyúmirigy	elevenszülő
házityúk			

Megoldás:

szarvasmarha – sima szőrű, elszarusodott tülök, kérődzés, redős zápfogak,

sertés – zömök, hengeres test, zömök, vaskos lábak, gumós zápfogak, mindenevő

mindkettő – páros ujjú pata, emlős, eleven szülő

kacsa – úszóláb, úszóhártya, lemezes csőr, faggyúmirigy, hőszigetelő zsírréteg

tyúk – kapirgáló láb, taréj, éles körmök, szarupikkelyes csüd

mindkettő – tojással szaporodik, fészekhagyó, madár, testét toll fedi

mind a négy – gerinces

TERMÉSZETES ÉLŐHELYEK ÁLLATAI

Készítette: Kolláth Erzsébet

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A meglévő ismeretek felidézésével ismeretterjesztő szöveg alkotása állatokról.
IDŐKERET	15 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	9–10 éves korosztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	TÁGABB KÖRNYEZETBEN: magyar nyelv és irodalom SZŰKEBB KÖRNYEZETBEN: környezetismeret – természetes élőhelyek
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	AJÁNLOTT MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK: a természetes élőhelyek állatvilágának megismerése AJÁNLOTT KÖVETŐ TEVÉKENYSÉGEK: kirándulás A TANULÁST SEGÍTŐ KÉPESSÉGEK: figyelem, emlékezet, gondolkodás, szövegalkotás

AJÁNLÁS:

Erdei iskolák szervezése előtti időszakban. Fontos a csoportmunkának megfelelő tételrendezés.

ÉRTÉKELÉS:

Az értékelés fő szempontja a csoportmunkában való aktív részvétel, illetve a jól sikerült ismeretterjesztő szövegek kiemelése.

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

TERVEZETT IDŐ: kb. 3 perc

Versolvasás

Zelk Zoltán: *Anyu, végy egy hegyet nékem* című versének részletét (első három versszak) írásvetítőről (vagy csoportoknak kiadott lapon) olvassák el a gyerekek. Az olvasás után az osztály közösen megbeszéli, hogy milyen helyszínekről, természetes élőhelyekről olvastak a versben.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: olvasás, szövegértés

MUNKAFORMA: frontális

II. SZÖVEGALKOTÁS

TERVEZETT IDŐ: kb. 14 perc

1. Kakukktojás – kb. 1-2 perc

Minden csoport kap egy kártyát, melyen öt állat neve szerepel. Ezek közül egy nem illik a sorba. Ezt valamilyen módon jelölik. A kártyán lévő többi állat közös élőhelyét meg kell nevezniük.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: meglévő ismeretek előhívása

MUNKAFORMA: csoport

2. Ismeretterjesztő szöveg alkotása – kb. 10-12 perc

Az előző feladat kártyáján lévő állatok közül a csoport kiválaszt egyet – de ezt nem mondja el a többi csoportnak –, majd néhány mondatos ismeretterjesztő szöveget alkot a megadott szempontok alapján.

Szempontok:

- élőhelye
- külső jellemzői (méret, kültakaró, szín, jellegzetes testrészek)
- táplálkozás
- szaporodás

Az elkészült ismertetőket a csoportok az osztálynak is felolvassák úgy, hogy nem árulják el az állat nevét. Az osztály feladata, hogy kitalálja, melyik állatról készült az ismeretterjesztő szöveg.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: szövegalkotás, lényegkiemelés

MUNKAFORMA: csoport

III. ÉRTÉKELÉS

TERVEZETT IDŐ: kb. 1 perc

A csoportok munkájának értékelése az eredményes feladatmegoldás szempontjából.

KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK: figyelem, gondolkodás. Önismeret

MUNKAFORMA: frontális

MELLÉKLETEK

1.

Zelk Zoltán: *Anyu, végy egy hegyet nékem (részlet)*

Anyu, végy egy hegyet nékem,
olyan magasat,
ha elfárad, ráülhessen
csúcsára a nap –
erdejében madár szálljon,
rókakölyök, őzfi játsszon –
olyan hegy legyen!

Aztán végy egy tavat nékem,
de olyan nagyot,
egyik partról a másikra
el nem láthatok.
Hadd bámulják a sirályok,
ha én azon vitorlázok –
olyan tó legyen!

Aztán végy nekem egy rétet,
piros, sárga, kék
virágokkal legyen telis-
tele az a rét –
ahány tücsök, odagyűljön,
hogya kérem hegedüljön –
olyan rét legyen!

2.

*A kakukktojás kártyái**(erdő)*

1.	2.
róka	mókus
fülesbagoly	őz
gólya	pele
vaddisznó	lesőharcsa
kakukk	erdei cickány

(vízpart)

3.	4.
vízi rigó	molnárka
fácán	béka
vidra	folyami rák
tükörponty	vándorkagyló
pézsmapocok	fakopáncs

(mező)

5.	6.
mezei pacsirta	kék vércse
nyári lúd	hörcsög
molnárfecske	fűrészlábú szöcske
mezei nyúl	harkály
ürge	törpe egér

Megoldások:

1. gólya
2. leső harcsa
3. fácán
4. fakopáncs
5. nyári lúd
6. harkály